

KENNISCENTRUM
IMMATERIEEL ERFGOED
NEDERLAND

ACTIVITEITENPLAN

2017-2020

VERBREDING

VAN

VERDIEPING

IMMATERIEEL

VERBINDING

ERFGOED

www.immaterieelerfgoed.nl

Afbeelding voorzijde

In 2015 was het Ambacht van Molenaar de eerste voordracht van het Koninkrijk der Nederlanden vanuit de Nationale Inventaris Immaterieel Cultureel Erfgoed voor de Representatieve Lijst van Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid. In 2017 neemt UNESCO hierover een besluit.

1. 2013-2016: vier jaar werken aan bescherming van immaterieel erfgoed

In 2012 en de daarop volgende jaren verleende het Ministerie van OCW subsidie aan het Nederlands Centrum voor Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed, voorganger van het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland, om uitvoering te gaan geven aan de implementatie van het in 2003 door UNESCO aangenomen Verdrag ter Bescherming van het Immaterieel Cultureel Erfgoed.

Als voorwaarde aan de beschikbaarstelling van deze subsidie werd een samengaan met het Nederlands Openluchtmuseum verbonden om samen een gezaghebbend en richtinggevend kennisinstituut te gaan vormen op het gebied van materieel en immaterieel erfgoed in Nederland. Het Openluchtmuseum heeft een ruim 100-jarige reputatie opgebouwd op het terrein van materieel erfgoed in Nederland en werkt sinds 2014 met de missie “dichter bij de geschiedenis dan ooit”. De objecten in het museum dragen informatie met zich mee van vele generaties en herbergen vele verhalen in zich. Vanaf september 2017 is ook de Canon van Nederland er te zien. Het dagelijks leven en grote historische momenten gaan er hand in hand. Ook organiseert het Openluchtmuseum sinds 2012 de Maand van de Geschiedenis. Met ingang van 1 januari 2017 is het Kenniscentrum een afdeling van het Openluchtmuseum geworden, met een onafhankelijke en herkenbare positionering op het gebied van immaterieel erfgoed. De visie van het Openluchtmuseum is dat hiermee in de jaren 2017-2020 in het museumpark in Arnhem het materieel erfgoed van toen kan worden verbonden met het immaterieel erfgoed van nu en dat onder de vleugels van het Openluchtmuseum (en met inbreng van andere afdelingen van het museum) het Kenniscentrum landelijk kan gaan werken aan verbreding, verdieping en verbinding van immaterieel erfgoed, evenals in het Caribisch deel van het koninkrijk. Deze trefwoorden worden verderop in dit document nader toegelicht.

1.1. De UNESCO Conventie

De werkzaamheden van het Kenniscentrum in de jaren 2013-2016 hingen nauw samen met de vijf hoofdtaken van het UNESCO Verdrag uit 2003:

1. Identificatie en documentatie van immaterieel erfgoed in Nederland
2. Ondersteuning van erfgoedgemeenschappen bij de borging
3. Bewustwording en bevordering van respect voor het immaterieel erfgoed bij een breed publiek, onder meer via educatie
4. Kennisontwikkeling en kennisverspreiding op het gebied van immaterieel erfgoed
5. Internationale samenwerking op het gebied van immaterieel erfgoed

De eerste twee taken kregen de afgelopen vier jaar vooral invulling door het ontwikkelen van een Nationale Inventaris Immaterieel Cultureel Erfgoed in Nederland (conform de UNESCO-methodiek), met inmiddels 125 plaatsingen. Gemeenschappen die uitingen van immaterieel erfgoed dragen of beoefenen en zich bewust inzetten om dat immaterieel erfgoed toekomst te geven, konden deze voordragen voor plaatsing op de Inventaris (in enkele gevallen betrof het ook individuele dragers). Zij stelden een erfgoedzorgplan op en het Kenniscentrum bevorderde de uitwisseling van hun kennis en ervaringen, onder meer door het

zichtbaar maken van methodieken en goede voorbeelden van borging. De erfgoedgemeenschappen (en daarmee de plaatsingen op de Nationale Inventaris) vertegenwoordigden de verschillende domeinen van immaterieel erfgoed: sociale praktijken, orale tradities, podiumkunsten, traditionele ambachten en kennis van de natuur. In het verlengde van de Nationale Inventaris richtten de werkzaamheden van het Kenniscentrum zich afgelopen vier jaar op kennisontwikkeling en internationale samenwerking.

1.2. Caribisch Nederland

Het UNESCO Verdrag is ondertekend door het Koninkrijk der Nederlanden. Daaronder vallen ook Bonaire, St. Eustatius en Saba als bijzondere gemeenten. Daarnaast hebben ook de andere landen binnen het koninkrijk, Curaçao, Aruba en St. Maarten, het UNESCO Verdrag ondertekend. Het Kenniscentrum werkte afgelopen vier jaar samen met alle eilanden aan het zichtbaar maken van het immaterieel erfgoed en wisselt kennis en ervaringen uit op het gebied van borging. De eilanden hebben een platform gevormd om gezamenlijk het immaterieel erfgoed te inventariseren en veilig te stellen. Het Ministerie van OCW stelde een subsidie beschikbaar voor verkenning op de versterking van de borging. De omgang met gedeeld erfgoed vereiste hierbij bijzondere aandacht.

1.3. Internationale voordracht

Ook internationaal timmerde het Kenniscentrum aan de weg, getuige het lidmaatschap van de Evaluation Body van UNESCO, die alle internationale voordrachten evalueert (in 2015) en getuige ook de coördinatie van de eerste internationale voordracht van Nederland op het gebied van immaterieel erfgoed (in 2016). Want in 2015 werd door de minister van OCW uit de Nationale Inventaris het Ambacht van Molenaar geselecteerd als eerste nominatie van het Koninkrijk der Nederlanden voor de Representatieve Lijst van Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid. In 2017 neemt UNESCO hierover een besluit.

Voor een volledig overzicht van de bereikte resultaten van het Kenniscentrum in de jaren 2013-2016 verwijzen wij naar het Activiteitenverslag 2016 (gepubliceerd in maart 2017).

1.4. Activiteitenplan 2017-2020

Dit Activiteitenplan gaat nader in op de periode 2017-2020. Het volgt op een reeds in 2016 opgesteld Activiteitenplan, waarover de Raad van Cultuur oordeelde dat dit plan te weinig visie toonde op immaterieel erfgoed en de omgang ermee in Nederland, waardoor de omschreven activiteiten te weinig focus en samenhang hadden. Ook bleek uit dit plan voor de Raad voor Cultuur te weinig de meerwaarde van het samengaan van Kenniscentrum en Openluchtmuseum. In dit document wordt specifiek aandacht besteed aan die meerwaarde.

Dit nieuwe Activiteitenplan is mede tot stand gekomen naar aanleiding van besprekingen met een groot aantal stakeholders van het Kenniscentrum in maart 2017, onder meer de Nederlandse UNESCO Commissie, ministerie van OCW,

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Raad voor Cultuur, Raad van Toezicht en Managementteam van het Nederlands Openluchtmuseum, Fonds voor Cultuurparticipatie, Meertens Instituut, tapis plein (Vlaams Expertisecentrum Erfgoed & Participatie), Raad van Advies van het Kenniscentrum en Toetsingscommissie van de Nationale Inventaris.

Op basis van hun aanbevelingen voor meer focus en samenhang zijn in april 2017 nog weer enkele erfgoedgemeenschappen van de Nationale Inventaris geconsulteerd. Het Kenniscentrum meent hiermee een breed draagvlak te hebben verworven voor uitvoering van dit Activiteitenplan.

Dit Activiteitenplan sluit aan bij het Activiteitenplan 2017-2020 van het Nederlands Openluchtmuseum. Omdat de Stichting Nederlands Centrum voor Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed als zelfstandige niet-gouvernementele organisatie in het kader van het UNESCO Verdrag fungeert, heeft dit Activiteitenplan ook een zelfstandige werking. Voor uitvoering ervan stelt het Ministerie van OCW een projectsubsidie beschikbaar.

1.5. De organisatie

De organisatie van het Kenniscentrum is (sinds 2017) opgebouwd uit twee teams:

1. Team Erfgoedzorg: Saskia van Oostveen (teamleider), Arie Koelemeij (adviseur) en Pieter van Rooij (adviseur).

2. Team Kennisontwikkeling: Albert van der Zeijden (teamleider), Sophie Elpers (wetenschappelijk medewerker) en Miriam Geerdes-Gazzah (wetenschappelijk medewerker).

Het geheel staat onder leiding van Leo Adriaanse, hoofd Kenniscentrum.

Het Kenniscentrum heeft een Raad van Advies onder voorzitterschap van Yvonne van der Zee. De voordrachten voor de Nationale Inventaris worden getoetst door een commissie onder voorzitterschap van Frans Schouten.

2. Wat is immaterieel erfgoed

“Immaterieel erfgoed omvat sociale gewoonten, voorstellingen, rituelen, tradities, uitdrukkingen, bijzondere kennis en/of vaardigheden die gemeenschappen en groepen erkennen als een vorm van cultureel erfgoed.”

Zo staat het omschreven in de Erfgoedbalans 2017, een uitgave van het ministerie van OCW. De definitie is ontleend aan die welke UNESCO in het Verdrag ter Bescherming van het Immaterieel Erfgoed gebruikt. Een wezenlijk kenmerk is dat dit erfgoed wordt overgedragen van generatie op generatie en van persoon op persoon. Het behoort tot de basis van een gemeenschap. Immaterieel erfgoed is dus ‘dynamisch, levend erfgoed’. Het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland en het Nederlands Openluchtmuseum onderschrijven deze definitie en willen komende jaren werken aan verbreding, verdieping en verbinding van immaterieel erfgoed, vanuit een definitie die is gekaderd in het vigerende Nederlandse cultuurbeleid.

3. Erfgoedzorg 2017-2020: verbreding

In de jaren 2012-2016 zijn er 125 plaatsingen op de Nationale Inventaris uitgevoerd. Deze inventaris geeft hiermee vooralsnog geen evenwichtig beeld van de totale omvang aan uitingen van immaterieel erfgoed in Nederland en zal dat evenwichtige beeld wellicht ook nooit kunnen geven. Het is immers geen samenstelling ‘van bovenaf’. Het is een middel om gemeenschappen en/of groepen te helpen in de borging van hun immaterieel erfgoed: het levend houden en doorgeven. In lijn van het UNESCO Verdrag is de aanpak hierbij ‘bottom up’: de gemeenschappen bepalen zelf of zij hun erfgoed willen voordragen voor plaatsing. Voor plaatsing op de Nationale Inventaris was het opstellen van een erfgoedzorgplan een voorwaarde. Hiervoor heeft het Kenniscentrum een structuur ontwikkeld en traint de gemeenschappen hierin middels de cursus ‘Het maken van een erfgoedzorgplan’. Met het erfgoedzorgplan brengen de gemeenschappen hun immaterieel erfgoed in kaart: wat doen ze, wie zijn er allemaal bij betrokken, hoe is hun immaterieel erfgoed in de loop van de tijd veranderd/ aangepast aan de tijd. Tevens geven zij aan welke knelpunten ze ervaren in de overdracht van hun erfgoed naar volgende generaties. Deel van het erfgoedzorgplan zijn concrete acties om die knelpunten (stukje bij beetje) op te lossen. Dat doen de gemeenschappen zelf. Het team Erfgoedzorg van het Kenniscentrum biedt hen, waar nodig, daarbij ondersteuning. Momenteel vindt de monitoring plaats van plaatsingen in de jaren 2012-2015. Voor een breder overzicht van immaterieel erfgoed in Nederland zal vanaf 2017 een nieuw netwerk worden opgezet (zie 3.1.).

Voor wat betreft de Nationale Inventaris wil het Kenniscentrum komende jaren meer nadruk leggen op het begrip ‘Inventaris’ en minder op het begrip ‘Nationale’. In de afgelopen jaren is, ten onrechte, in de media nogal de indruk gewekt dat plaatsing op de Nationale Inventaris een landelijk kwaliteitskeurmerk bevat. Dat is het niet. Het is een onderkenning dat immaterieel erfgoed zorg behoeft en een erkenning van de gemeenschap die zich daarvoor wil inzetten. Voor de gemeenschappen zelf is het belangrijk dat hun immaterieel erfgoed in een landelijk overzicht is opgenomen, waardoor zij zich verbonden voelen met andere dragers van immaterieel erfgoed. Afgelopen jaren is gebleken dat door plaatsing op de Nationale Inventaris erfgoedgemeenschappen gemakkelijker contact legden met gelijksoortige gemeenschappen in de borging van hun erfgoed en onderling kennis en ervaringen uitwisselen. Ook werden er sneller contacten gelegd met gemeenschappen in het buitenland. Er was vaak beter contact met de betreffende gemeentes en regionale organisaties op het gebied van cultuur, natuur, onderwijs, toerisme, e.d., die vaak betrokken werden bij het erfgoedzorgplan en de plaatsing. Ook versterkte het de contacten met de media.

3.1. Nieuwe benaderingswijze: vanuit verbreding naar verdieping

Het Kenniscentrum gaat de komende jaren werken aan het opzetten van een breed immaterieel erfgoednetwerk. Wij hebben gemerkt dat bij sommige gemeenschappen voor immaterieel erfgoed behoefte is om zichtbaar te zijn in en deel uit te maken van een breder verband, zonder zich direct vast te willen leggen op het maken van een

erfgoedzorgplan. Om deze groep te verbinden aan de gemeenschappen die wel aan actieve borging doen en hun immaterieel erfgoed op de Inventaris plaatsen, gaat het Kenniscentrum deze netwerkfunctie de komende jaren uitbreiden en zichtbaar maken via de nieuwe website. Hiermee hopen wij meer informele/ongeorganiseerde gemeenschappen en jongeren te betrekken en aan te spreken. Wij zijn tot deze nieuwe structuur gekomen op basis van reflecties van erfgoedgemeenschappen en stakeholders (zie 1.4.) op de structuur in de afgelopen jaren en internationale uitwisseling binnen UNESCO. We gaan ons werkveld in drie kringen indelen:

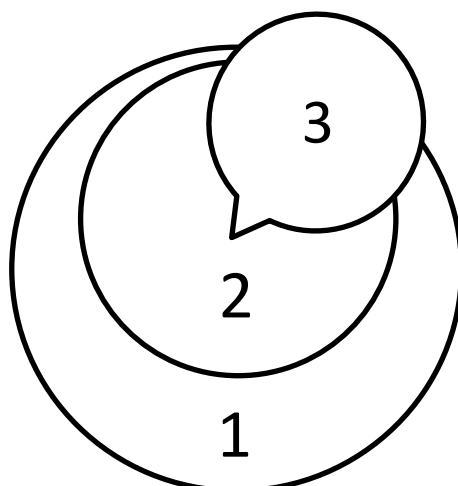
1. Netwerk Immaterieel Erfgoed

De eerste kring noemen we het Netwerk Immaterieel Erfgoed. Deze bestaat uit alle beoefenaars van immaterieel erfgoed in Nederland. Wellicht dat een aantal van hen een erfgoedzorgplan wil maken en vanuit de eerste kring door wil naar de tweede kring, maar dit hoeft niet (het is geen vanzelfsprekende stap). Zij kunnen zich via de nieuwe website aanmelden en profileren met een eigen account. Daarnaast zal ook actief gebruik worden gemaakt van sociale media. Ook zullen regelmatig regionale bijeenkomsten worden belegd. Het doel van het netwerk (kring 1) is het zichtbaar maken van wat zich over de volle breedte aan immaterieel erfgoed in Nederland voordoet en onderlinge samenwerking en uitwisseling bevorderen. We stimuleren culturele diversiteit.

2. Inventaris Immaterieel Erfgoed

Binnen het brede netwerk (kring 1) is een kleinere, tweede kring, bestaande uit beoefenaars van immaterieel erfgoed die voor actieve borging van hun erfgoed een erfgoedzorgplan willen maken. Zij willen hun erfgoed op de Inventaris Immaterieel Erfgoed plaatsen en actiever samenwerken in borging met andere gemeenschappen op de Inventaris. Het team Erfgoedzorg biedt ondersteuning bij het schrijven van een erfgoedzorgplan, maar ook na plaatsing op de Inventaris denken de adviseurs met de gemeenschappen mee en bieden waar nodig ondersteuning, met als uiteindelijke inzet zelfsturend vermogen van de gemeenschappen. Om de twee jaar wordt de erfgoedzorg van gemeenschappen die op de Inventaris zijn geplaatst gemonitord.

I.s.m. met de Toetsingscommissie (en mede op basis van de ervaringen vanuit de monitoring) zullen in 2017 de criteria van de Inventaris uit de jaren 2012-2016 worden geëvalueerd en waar nodig worden aangepast.

3. Register van goede voorbeelden

De derde kring toont een aantal goede voorbeelden van borging van immaterieel erfgoed op de Inventaris Immaterieel Erfgoed. Hieruit kunnen ook weer nominaties voortkomen voor de Representatieve lijst en het Register van goede voorbeelden van borging van UNESCO. Gemeenschappen die in aanmerking komen voor internationale voordracht, zullen we adviseren. Deze derde kring is als het ware de 'etalage' van de Inventaris Immaterieel Erfgoed.

Gemeenschappen op de Inventaris Immaterieel Erfgoed nemen jaarlijks deel aan (regionale) contactdagen (voorjaar), inspiratiedagen (najaar) workshops en trainingen (door het jaar heen) die het Kenniscentrum organiseert. Deze bijeenkomsten zijn ook toegankelijk voor groepen binnen het bredere Netwerk Immaterieel Erfgoed. De komende jaren ligt het accent echter op het versterken van de kennis en expertise bij de erfgoedgemeenschappen in de borging van hun immaterieel erfgoed. Dat zal op diverse manieren vorm krijgen:

1. Het team Erfgoedzorg gaat actief werken aan pilotprojecten op het gebied van borging van immaterieel erfgoed en goede voorbeelden van borgingsmethoden zullen worden uitgewerkt. Hiermee wil het Kenniscentrum onderlinge uitwisseling van kennis en ervaringen van immaterieel erfgoedgemeenschappen bevorderen. De pilotprojecten en goede voorbeelden zullen zichtbaar gemaakt worden via de website www.immaterieelerfgoed.nl. Hiervoor zal nauw samen gewerkt worden met het team Kennisontwikkeling, dat kennis ontwikkelt die hierin zijn praktische uitvoering zal krijgen en met het Vlaamse expertisecentrum tapis plein.
2. Ook zal het team Erfgoedzorg samenwerken met verschillende afdelingen van het Openluchtmuseum om hun kennis en expertise in te zetten ten behoeve van de erfgoedgemeenschappen. Hierbij gaat het om educatie (onderwijsmateriaal, games), het bereiken van jongeren, het inzetten van social media, het samenstellen van tentoonstellingen én het documenteren van, omgaan met en veilig bewaren van collecties m.b.t. immaterieel erfgoed.

Andere taken van team Erfgoedzorg zijn versterking van de sector en bewustwording en promotie. Hiervoor vindt regelmatige afstemming met een klankbordgroep vanuit de tweede kring plaats. Voor bewustwording en promotie zal eind 2017, samen met de afdeling Communicatie van het Openluchtmuseum, een strategisch plan worden gemaakt, dat in de jaren 2018-2020 uitwerking krijgt. Een actief mediabeleid zal daar onderdeel van uit maken, onder meer met gebruik van sociale media, een aan de website gekoppelde digitale nieuwsbrief en een gemeenschappelijk erfgoedmagazine.

Ook zal vanuit het team Erfgoedzorg informatie/data inzake immaterieel erfgoed in Nederland beschikbaar worden gesteld ten behoeve van de Erfgoedmonitor van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Iedere vier jaar zal de minister van OCW hieruit een Erfgoedbalans opmaken. De laatste Erfgoedbalans verscheen in 2017.

3.2. Specifieke doelgroepen

Het Kenniscentrum werkt in de jaren 2017-2020 aan het vergroten van de bewustwording rond het belang van immaterieel erfgoed en verbreding van de doelgroepen. De specifieke doelgroepen zijn:

1. Jongeren

In samenwerking met 'Erfgoed Jong!' en de Jongeren Adviesraad van het Kenniscentrum zal gewerkt worden aan het meer betrekken van jongeren (regionaal en landelijk) bij immaterieel erfgoed. Een eerste uitwerking hiervan vond plaats in mei 2017 op het Corsocongres in Vollenhove, waarvoor de jongeren als klankbord waren uitgenodigd. In contactdagen en trainingen zal Erfgoed Jong! een regelmatig terugkerende rol vervullen.

2. Onderwijs / Educatie

Erfgoededucatie neemt binnen het onderwijs een steeds belangrijker plaats in. Binnen een aantal regio's in Nederland wordt al gewerkt aan een doorgaande leerlijn erfgoededucatie. Er is echter nog te weinig goed educatief materiaal inzake immaterieel erfgoed beschikbaar. Scholen benaderden hiervoor afgelopen jaren regelmatig het Kenniscentrum. Daarom zal, in samenwerking met de afdeling Educatie van het Nederlands Openluchtmuseum en in goede afstemming met onderwijsveld en Landelijk Vakoverleg Erfgoededucatie (LKCA), in 2018 en 2019 educatief materiaal voor het basis- en voortgezet onderwijs worden ontwikkeld (digitaal materiaal, lespakket en reizende tentoonstelling).

3. Erfgoedinstellingen

Met veel erfgoedinstellingen (musea, archieven, monumentenorganisaties, e.d.) valt nog veel uit te wisselen op het gebied van immaterieel erfgoed. Er zal een campagne worden gestart met Masterclasses (capacity-building) over hoe deze instellingen, samen met de immaterieel erfgoedgemeenschappen, kunnen werken aan de borging van immaterieel erfgoed. Hierin wordt samengewerkt met het team Kennisontwikkeling en verschillende afdelingen van het Openluchtmuseum, voor de zowel praktische als theoretische kant van immaterieel erfgoed. We zullen de erfgoedinstellingen ook adviseren in borging van immaterieel erfgoed. Een eerste Masterclass is gepland in juli 2017. Daarna zal er ieder jaar een Masterclass worden verzorgd, steeds toegespitst op specifieke doelgroepen van erfgoedprofessionals.

4. Gemeenten en provinciale overheden

Het Kenniscentrum is in het voorjaar van 2017 een traject gestart om gemeenten en provincies te doordringen van de waarde en kansen die immaterieel erfgoed biedt. Dit traject zal de komende periode uitgebouwd worden, onder meer met een Masterclass (capacity-building) speciaal voor deze doelgroep.

De afgelopen twee jaar heeft het Kenniscentrum met een projectsubsidie van de provincie Overijssel extra aandacht kunnen geven aan de implementatie van het UNESCO Verdrag in die provincie, onder meer door het organiseren van regionale bijeenkomsten voor erfgoedgemeenschappen. Elke erfgoedgemeenschap op de Nationale Inventaris uit Overijssel kreeg een voucher van € 5.000 voor het uitvoeren van acties uit het erfgoedzorgplan. Het doel ervan is om de gemeenschappen hiermee te ondersteunen in de borging van hun immaterieel erfgoed. Het Kenniscentrum begeleidde dit. In 2017 wordt dit project voortgezet en wordt tevens ingezet om verdere deskundigheidsbevordering van de gemeenschappen en uitwisseling van kennis en ervaring in borging. Het Kenniscentrum zal tevens dit Overijsselse voorbeeld stimuleren bij andere provincies.

5. Caribisch Nederland

In april 2017 werd vanuit het team Kennisontwikkeling op Bonaire een presentatie verzorgd tijdens de ‘capacity-building training’. In de komende jaren zal op de eilanden (zowel de drie gemeenten Bonaire, Saba en St. Eustatius als de drie landen Aruba, Curaçao en Sint Maarten, hoewel deze laatste niet onder het Nederlandse Verdrag vallen) verder worden gewerkt aan het opstellen van inventarissen en aan het zichtbaar maken van deze inventarissen. Het Kenniscentrum zal hierin, waar nodig, een ondersteunende en/of faciliterende rol vervullen. Voor een verkenning hierop is vanuit het ministerie van OCW subsidie verleend. Ook zal er worden samengewerkt aan de samenstelling van een (al dan niet gezamenlijk) dossier dat in aanmerking kan komen voor een internationale voordracht bij UNESCO. Het Kenniscentrum streeft er naar om minimaal één keer per jaar een bijeenkomst te beleggen (op een van de Caribische eilanden of in Nederland) met alle eilanden om in persoon kennis en ervaringen uit te wisselen (in het Activiteitenoverzicht opgenomen onder Kennisontwikkeling).

4. Kennisontwikkeling 2017-2020: verdieping

Vanaf het moment dat het Kenniscentrum (haar voorganger VIE) in 2012 startte met de implementatie van het UNESCO Verdrag ter Bescherming van het Immaterieel Cultureel Erfgoed in Nederland maakt kennisontwikkeling een belangrijk onderdeel van de activiteiten uit, met als doel kennisverdieping ten behoeve van de praktijk van borging van immaterieel erfgoed. Sinds 2017 beschikt het Kenniscentrum over een team Kennisontwikkeling, dat nauw samenwerkt met zowel het team Erfgoedzorg als met de conservatoren en wetenschappelijke medewerkers van het Nederlands Openluchtmuseum. De komende jaren zal samen verder invulling worden gegeven aan hoe de Canon van Nederland (welke vanaf september 2017 in het Openluchtmuseum tentoongesteld wordt) is te verbinden aan het immaterieel (levend) erfgoed van nu.

Het Kenniscentrum organiseert congressen, studiedagen en expertmeetings, brengt publicaties uit en ontwikkelt, zoveel mogelijk samen met anderen (zoals het Meertens

Instituut, Universiteit Utrecht, verschillende musea en tapis plein), programma's en projecten. De uitkomsten van deze kennisvergaring worden ontsloten op de website www.immaterieelerfgoed.nl, onder meer via achtergrondartikelen en thematische kennisdossiers. Deze thematische kennisdossiers (zie 4.1.) vormen ook de inspiratie voor onze Kennisagenda die komende jaren verder zal worden ontwikkeld.

4.1. Programmalijnen Kennisontwikkeling Immaterieel Erfgoed in een veranderende samenleving

In de komende vier jaar wil het Kenniscentrum werken aan kennisontwikkeling ten behoeve van een betere borging van immaterieel erfgoed. In het UNESCO Verdrag wordt dit genoemd: *“kennisontwikkeling, met het oog op doeltreffende bescherming van het immaterieel cultureel erfgoed”*. Het doel van de kennisontwikkeling is bij te dragen aan meer kennis en inzicht in (het belang van) immaterieel erfgoed en de opinievorming daarover, in te zetten via debatbijeenkomsten, media, e.d.

De programmalijnen waar komende vier jaar op ingezet gaat worden raken alle aan de uitdaging van het borgen ('safeguarden') en het duiden van levend immaterieel erfgoed in een snel veranderende samenleving, waarin tegenstellingen, conflicten en verschillen steeds vaker een grote(re) rol spelen (superdiversiteit, jongerencultuur zoals die beleefd wordt in een mondialiserende context en controversieel erfgoed). Daarnaast worden de grensgebieden met andere sectoren verkend, zoals met name de verhouding tussen materieel en immaterieel erfgoed, waarvoor het samengaan met het Openluchtmuseum een uitgelezen uitgangspunt biedt.

Daarom zullen de programmalijnen kennisontwikkeling in de jaren 2017-2018 kunnen bijdragen aan publicaties, opinievorming en debat. De thema's zijn:

1. Superdiversiteit

Een van de doelstellingen van de Nationale Inventaris is dat de diversiteit in Nederland erin weerspiegeld moet zijn. Hoe kan culturele diversiteit worden geborgd? Wat voor soort borgingsmaatregelen zijn hiervoor geschikt? In het UNESCO Verdrag gaat het om gemeenschappen die erfgoed definiëren in samenhang met culturele verworteling. Maar hoe gaat het proces van 'roots and belonging' in zijn werk in supersdiverse steden? Spelen afkomst en achtergrond nog een rol en zo ja, hoe kan dit worden vormgeven in superdiverse steden als Amsterdam, Rotterdam en Utrecht? Uitwerking in samenwerking met enkele musea in genoemde steden.

2. Jongerencultuur

Het UNESCO Verdrag wil ruimte bieden voor (nieuwe) jongerenculturen, die zich vaak afspelen in een globaliserende context. Hoe om te gaan met nieuwe, vaak snel wisselende jongerenculturen? Hoe functioneert het? Wie maakt het en wat betekent het voor de makers en deelnemers? Welke stakeholders zijn er bij betrokken? Is het wel mogelijk om jongerenculturen te borgen? Daarnaast zijn er interessante raakvlakken met festivallisering en commercialisering die om aandacht vragen. Tot slot is er een raakvlak met de moderne popcultuur. Uitwerking in samenwerking met Erfgoed Jong!.

3. Controversieel erfgoed

Er is de laatste jaren sprake van een toenemende maatschappelijke discussie over tradities, niet alleen nationaal maar ook internationaal. Immaterieel erfgoed legt verbindingen maar fungeert soms ook als slijtzwam.

Controversieel erfgoed is een onderwerp dat onlosmakelijk is verbonden met de superdiverse samenleving. Hoe hier mee om te gaan is een belangrijke uitdaging, niet alleen voor de borging van immaterieel erfgoed maar ook voor de samenleving als geheel. Uitwerking i.s.m. afdeling bestuurswetenschap VU, Heritage and memory studies UvA en Reinwardt Academie.

4. Toerisme en immaterieel erfgoed

Wat doet toerisme met immaterieel erfgoed? Wat betekent het om immaterieel erfgoed op te voeren voor toeristisch publiek, als een vorm van ‘staged authenticity’? En omgekeerd: kan erfgoedtoerisme ook bijdragen aan het levensvatbaar houden van tradities en hoe dan? Internationaal worden de mogelijkheden verkend in hoeverre toerisme kan bijdragen aan het verduurzamen van vormen van immaterieel erfgoed. Uitwerking i.s.m.

Lectoraat cultuurtoerisme Hogeschool Zuyd en Saxion Hogeschool Toerisme.

5. Musea en immaterieel erfgoed

Het UNESCO Verdrag uit 2003 kan worden gezien als een emancipatie van het immaterieel erfgoed. Waar vroeger het accent lag op het materiële erfgoed, met name op conservering van monumenten en museale voorwerpen, is het besef gegroeid dat erfgoed een wezenlijk onderdeel is van sociale praktijken. Immaterieel erfgoed kan echter onmogelijk geïsoleerd worden uit de materiële en immateriële context waarin het wordt beleefd. Het kennisdossier wordt uitgewerkt i.s.m. enkele musea en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Deze programmalijnen vormen de kern van onze Kennisagenda, die we, naast de genoemde partners, verder uitwerken in structurele samenwerking met de Universiteit Utrecht, waarmee voor de periode van vijf jaar een ‘Fellowship Intangible Heritage Studies’ is gecreëerd. Deze Kennisagenda wordt in 2018 gepresenteerd in een gezamenlijke toogdag.

T.a.v. de eerste programmalijn: in samenwerking met tapis plein (Vlaams Expertisecentrum Erfgoed & Participatie), FARO (Vlaams Steunpunt voor Cultureel Erfgoed), de UNESCO Commissies Duitsland, België en Nederland, de Vrije Universiteit Brussel en Universiteit Utrecht bereidt het Kenniscentrum een tweedaagse internationale conferentie voor over ‘Stedelijke cultuur, superdiversiteit en immaterieel erfgoed’ (februari 2018 in Utrecht).

4.2. Capacity-building internationaal

Internationaal werkt het Kenniscentrum binnen het ICH-NGO Forum samen aan de ontwikkeling van een ‘capacity-building’ programma voor bij het UNESCO Verdrag geaccrediteerde NGO’s, waarvan de eerste cursus in december 2017 gepland is in Korea. Vanwege dit internationale karakter wordt ‘capacity-building’ in dit

Activiteitenplan ondergebracht bij Kennisontwikkeling, maar het wordt uitgevoerd in samenwerking met het team Erfgoedzorg.

Speciale aandacht is er voor de museumsector. In samenwerking met expertisecentra op het gebied van immaterieel erfgoed uit Vlaanderen, Frankrijk, Duitsland, Italië en Zwitserland wordt samengewerkt in een meerjarig project 'Immaterieel Erfgoed en Musea', waarvoor onlangs internationaal subsidie werd gekregen van de Europese gemeenschap en dat zich richt op kennisuitwisseling internationaal tussen musea op specifieke thema's. De eerste kennisbijeenkomst vindt plaats in Nederland en is gewijd aan het thema 'Diversiteit'. In de jaren daarna heeft steeds een andere partner het voortouw.

4.3. Digitalisering

Vanuit het Netwerk Digitaal Erfgoed (werkprogramma Digitaal Erfgoed Bruikbaar) werd afgelopen jaar vastgesteld dat er een achterstand is in de digitalisering van immaterieel erfgoed. Tradities, rituelen, uitdrukkingen, ambachtelijke vaardigheden, et cetera worden vaak van generatie op generatie overgebracht en vormen dynamisch, levend erfgoed. Voor musea lastig te collectioneren en voor archieven lastig te digitaliseren. Het Kenniscentrum leverde voorjaar 2017 een bijdrage aan bijeenkomsten in de Week van het Digitaal Erfgoed waarin verkenning hierop werd uitgevoerd.

In samenwerking met het Netwerk Digitaal Erfgoed, de Reinwardt Academie en het Nederlands Openluchtmuseum zal het Kenniscentrum in de periode 2017-2020 nadere uitwerking geven aan de mogelijkheden voor digitalisering en daarmee betere ontsluiting van het immaterieel erfgoed in Nederland. Het Openluchtmuseum werkt momenteel aan het online brengen van collecties via een Digital Asset Managementsysteem. In de nabije toekomst (2019) kan zo ook een Beeldbank voor Immaterieel Erfgoed worden opgezet.

5. Netwerkorganisatie 2017-2020: verbinding

5.1. In Nederland

Met het opbouwen van een ondersteuningsstructuur voor gemeenschappen van immaterieel erfgoed in de afgelopen vier jaar en het beleggen van contact- en inspiratiedagen (Erfgoedzorg) én met het beleggen van congressen, studiedagen en expertmeetings (Kennisontwikkeling) heeft het Kenniscentrum in de afgelopen jaren een spilfunctie opgebouwd en vervuld in het werk naar de erfgoedgemeenschappen in Nederland. Naast het uitvoering geven aan het UNESCO Verdrag voor Bescherming van Immaterieel Erfgoed wil het Kenniscentrum komende jaren in samenwerking met de Nederlandse UNESCO Commissie samenhang zoeken met andere UNESCO Conventies, zoals Diversiteit Cultuuruitingen.

Met het samengaan met het Nederlands Openluchtmuseum, (vernieuwde) contacten met de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, Overleg Provinciale Erfgoedhuizen Nederland, Kunsten '92, Netwerk Digitaal Erfgoed, Reinwardt Academie, diverse

musea, archieven, historische verenigingen, et cetera wil het Kenniscentrum in de komende jaren haar netwerkfunctie gaan verbreden naar organisaties op het gebied van onderwijs, natuur, toerisme en kunst & design. Hierdoor kunnen nieuwe verbindingen ontstaan tussen materieel en immaterieel erfgoed. Dit vraagt om een actieve opstelling vanuit het Kenniscentrum binnen dat netwerk.

Vanaf najaar 2017 zullen gesprekstafels worden georganiseerd, waarin voornoemde landelijke organisaties worden uitgenodigd samenwerking binnen de verschillende domeinen van het immaterieel erfgoed (zie 1.1.) nader te verkennen.

Binnen het Openluchtmuseum zelf zullen de presentaties op het gebied van materieel en immaterieel erfgoed komende jaren steeds meer gelijk opgaan. Al in 2017 zullen er gemeenschappelijke presentaties worden gegeven in het museumpark: bij de Nationale Molendag (Ambacht van Molenaar), de manifestatie Beleef Landleven (hedendaagse culinaire tradities en rituelen) en in het AmbachtenLab, een werkplaats voor kennisuitwisseling, vaardigheidsonderwijs en innovatie om van daaruit weer aan erfgoedgemeenschappen in Nederland, die zich met traditionele ambachten bezighouden, handreiking te geven voor vernieuwing en innovatief inspelen op nieuwe markten. Hierin zal worden samengewerkt met de Crafts Council Nederland. Vanaf 2018 zal, i.s.m. de afdeling Communicatie, tevens worden gewerkt aan een campagne voor meer bewustwording rondom bescherming van immaterieel erfgoed (zie ook 3.1.).

5.2. Internationaal

Ook zal het Kenniscentrum in de komende jaren haar internationale positie gaan versterken. Internationale samenwerking is voor het Kenniscentrum een wezenlijk onderdeel, die het UNESCO Verdrag nadrukkelijk wil bevorderen. Het Kenniscentrum heeft een sterke positie verworven in het ICH-NGO Forum, het platform voor uitwisseling van bij het UNESCO Verdrag voor Immaterieel Erfgoed geaccrediteerde NGO's. Het Kenniscentrum participeert in verschillende werkgroepen van dit Forum en is onder meer de trekker van de Working Group Research. Daarnaast wordt de samenwerking geïntensiveerd met de ICH-Research Group binnen de Association of Critical Heritage Studies en met SIEF, de Société Internationale d'Ethnologie et de Folklore / International Society for Ethnology and Folklore, het Europese netwerk van onderzoekers naar de cultuur van het dagelijks leven.

In 2017 wordt gestart om erfgoedgemeenschappen van de Inventaris Immaterieel Erfgoed te inspireren en activeren tot deelname aan het Europese Jaar van het Cultureel Erfgoed. Eén van de belangrijkste doelstellingen van dat jaar is het bevorderen van de culturele verscheidenheid, interculturele dialoog en sociale cohesie. Uitwisseling op het gebied van immaterieel erfgoed leent zich daar bij uitstek voor. Verschillende gemeenschappen voor immaterieel erfgoed in Nederland opereren al internationaal, zoals het Europese Sint Maartensberaad. Samen met Kunsten '92 heeft het Kenniscentrum een voorstel neergelegd bij het ministerie van OCW waarin op een geïntegreerde manier materieel en immaterieel erfgoed in 2018 voor het voetlicht worden gebracht.

De internationale conferentie over ‘Stedelijke cultuur, superdiversiteit en immaterieel erfgoed’, waarvan het Kenniscentrum de trekker is (zie 4.1.), is aangemeld als internationale activiteit in het kader van het Europese Jaar van het Cultureel Erfgoed en bij UNESCO als internationale activiteit dat het logo van UNESCO internationaal mag dragen.

Ook zal de internationale voordracht van het Ambacht van Molenaar (waarover UNESCO eind 2017 de beslissing neemt) worden aangegrepen om samen met verschillende afdelingen van het Openluchtmuseum de samenhang tussen materieel en immaterieel erfgoed beter zichtbaar te maken en door samen met de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed een internationale survey te maken van molenorganisaties, in aanloop naar een internationaal te organiseren conferentie in 2020 waarin de Nederlandse benadering van deze bijzondere vorm van erfgoed voor het voetlicht wordt gebracht (voorstel hiertoe werd ingediend bij UNESCO in het kader van de voordracht van het Molenaarsambacht).

6. Samengevat: verbreding, verdieping, verbinding

Het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland en het Nederlands Openluchtmuseum hopen met voorgaande te hebben kunnen aangeven dat het Activiteitenplan 2017-2020 zich zal richten op:

1. Verbreding

Het team Erfgoedzorg zal werken aan verbreding, middels een nieuw netwerk (drie kringen) dat, meer dan de Nationale Inventaris in de afgelopen jaren, representatief is voor de diversiteit van immaterieel in de Nederlandse samenleving. We kijken hierbij specifiek naar hoe immaterieel erfgoed bijdraagt aan sociale cohesie en gemeenschappelijke identiteit. De ‘bottom up’ lijn bij de Inventaris Immaterieel Erfgoed blijft uitgangspunt. Emancipatie en participatie van erfgoedgemeenschappen blijven hoog in het vaandel van het Kenniscentrum.

Daarnaast zal het team Erfgoedzorg zich komende jaren richten op enkele specifieke doelgroepen: jongeren, onderwijs, erfgoedinstellingen, gemeenten en provincies en de Caribische eilanden. Het Kenniscentrum wil haar werkwijze naar hen uitdragen, ter inspiratie. Met de afdeling Educatie van het Openluchtmuseum wordt een landelijk onderwijsprogramma over immaterieel erfgoed ontwikkeld, in goede afstemming met het onderwijsveld.

2. Verdieping

Het team Kennisontwikkeling zal werken aan een verdiepingsslag, waarbij het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland, als onderdeel van het Nederlands Openluchtmuseum, zich verder ontwikkelt tot gezaghebbend kennisinstituut, dat functioneert als proeftuin voor nieuwe experimenten en dat via aansprekende projecten nieuwe onderwerpen op de Kennisagenda zet, in te zetten bij opinievorming en debat. Maar ook zal worden samengewerkt met een aantal wetenschapscentra, (landelijke) musea en andere brancheorganisaties.

We kijken hierbij specifiek naar een aantal thema's en hoe immaterieel erfgoed bijdraagt aan economische ontwikkeling en duurzaamheid. Ook internationaal zal het Kenniscentrum haar positie versterken en zal het team Kennisontwikkeling de plaatsing van het Ambacht van Molenaar op de Representatieve Lijst van Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid van UNESCO aangrijpen voor een internationale conferentie in 2020.

3. Verbinding

Het definitief samengaan van Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland en Nederlands Openluchtmuseum biedt mogelijkheden tot het leggen van meer verbinding tussen materieel en immaterieel erfgoed. Dit zal zich al vanaf 2017 manifesteren in gemeenschappelijke presentaties.

Ook zal de verbinding tussen het UNESCO Verdrag ter Bescherming van Immaterieel Erfgoed en andere UNESCO Conventies, zoals het Verdrag Diversiteit Cultuuruitingen, worden verkend. Tevens zal het Kenniscentrum meer netwerkfunctie op zich gaan nemen: verbindingen aangaan met andere erfgoedorganisaties, gesprekstafels beleggen en meer samenwerking zoeken met onderwijs, natuur, toerisme en kunst & design.

7. Activiteiten Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland 2017-2020

7.1. Wat gaan we doen in de periode 2017-2020

Verbreiding	Verdieping	Verbinding
2017: Landelijke Contactdag erfgoedgemeenschappen (1 juli)	2017: Masterclass Erfgoedprofessionals in het Openluchtmuseum (7 juli)	2017: Presentatie 'Ambacht van Molenaar' op Molendag (mei)
2017: Inspiratiedagen i.h.k.v. Europees Jaar van het Cultureel Erfgoed (30 september regio Noord; 28 oktober regio Zuid)	2017: Workshop 'Experimenteren met Immaterieel Erfgoed' tijdens Historicidagen (26 augustus)	2017: Presentatie bij 'Beleef Landleven' (8-10 september)
2017: 2 Regionale Contactdagen in Overijssel en begeleiding 2 voorbeeldprojecten	2017: Internationale conferentie 'IE en Musea' in Museum Rotterdam (7-8 november)	2017: AmbachtenLab: presentaties en trainingen
2017: 30 nieuwe toevoegingen aan Inventaris Immaterieel Erfgoed in de eerste, 15 in de tweede en 2 in de derde kring	2017: 'Capacity-building' Caribische eilanden (3-7 april)	2017: Netwerkversterking met landelijke erfgoedorganisaties
2018: Landelijke Contactdag erfgoedgemeenschappen (voorjaar)	2018: Masterclass erfgoedprofessionals 'IE en Musea' in Museum Catharijneconvent	2018: Presentaties Immaterieel Erfgoed i.h.k.v. Europees Jaar van het Cultureel Erfgoed
2018: Landelijke Inspiratiedag erfgoedgemeenschappen (najaar)	2018: Internationale Conferentie 'Stedelijke cultuur, superdiversiteit en IE' - Universiteit Utrecht	2018: Gesprekstafels beleggen met organisaties op het gebied van beleid en ondersteuning.
2018: 2 Regionale Contactdagen in Overijssel en begeleiding 2 voorbeeldprojecten	2018: Presentatie Kennisagenda tijdens Landelijke Toogdag (evt. in combinatie met Contactdag)	2018: Netwerkversterking i.s.m. Nationale UNESCO Commissie naar andere UNESCO Conventies

2018: 30 nieuwe toevoegingen aan Inventaris Immaterieel Erfgoed in de eerste, 15 in de tweede en 2 in de derde kring	2018: Campagne bij plaatsing Ambacht van Molenaar internationaal	2018: AmbachtenLab: presentaties en trainingen
2018: Onderwijsproject Basisonderwijs Nederland	2018: 'Capacity-building' Caribische eilanden (voorjaar)	2018: Start campagne rondom bewustwording inzake bescherming Immaterieel Erfgoed
2019: Landelijke Contactdag erfgoedgemeenschappen (voorjaar)	2019: Masterclass erfgoedprofessionals 'IE en de Canon van Nederland'	2019: Reizende tentoonstelling is beschikbaar voor scholen, musea, bibliotheken en archieven
2019: Landelijke Inspiratiedag erfgoedgemeenschappen (najaar)	2019: Capacity-building Caribische eilanden (voorjaar)	2019: Voortzetting campagne rondom bewustwording inzake bescherming Immaterieel Erfgoed
2019: 30 nieuwe toevoegingen aan Inventaris Immaterieel Erfgoed in de eerste, 15 in de tweede en 2 in de derde kring		2019: AmbachtenLab: presentaties en trainingen
2019: Onderwijsproject Voortgezet Onderwijs Nederland		2019: Lancering Digitale Beeldbank Immaterieel Erfgoed Nederland
2020: Landelijke Contactdag erfgoedgemeenschappen (voorjaar)	2020: Masterclass erfgoedprofessionals 'IE en digitalisering'	2020: Masterclass voor overheden (gemeenten en provincies) in het Openluchtmuseum
2020: Landelijke Inspiratiedag erfgoedgemeenschappen (najaar)	2020: Internationale Conferentie n.a.v. plaatsing 'Ambacht van Molenaar'	2020: in het Openluchtmuseum worden de resultaten van diverse samenwerkingsprojecten getoond
2020: 30 nieuwe toevoegingen aan Inventaris Immaterieel Erfgoed in de eerste, 15 in de tweede en 2 in de derde kring	2020: 'Capacity-building' Caribische eilanden (voorjaar)	2020: AmbachtenLab: presentaties en trainingen

7.2. Hoe gaan we het doen in de periode 2017-2020

Kern van onze benaderingswijze in de jaren 2017-2020 is: 'vanuit verbreding naar verdieping'. In lijn van het UNESCO Verdrag is onze aanpak 'bottom up', participatief. We (KIEN/NOM) informeren, adviseren, initiëren en faciliteren hierin. De kernactiviteiten worden mogelijk gemaakt door een projectsubsidie 2017-2020 vanuit het Ministerie van OCW (een uitwerking is opgenomen in 8. Begroting) . Daarnaast ontvangen we in 2017-2018 projectsubsidie vanuit de Provincie Overijssel voor specifieke uitwerking van een aantal activiteiten in deze provincie. Ook is er Europese subsidie beschikbaar

Jaarlijks stellen we een Werkplan op. Na vaststelling van dit meerjarige Activiteitenplan (juni 2017) stellen we het Werkplan voor 2017 op. Inmiddels zijn een aantal activiteiten reeds gestart, op alle drie terreinen van verbreding, verdieping en verbinding.

- Het team Erfgoedzorg (drie adviseurs) informeert nieuwe gemeenschappen binnen de eerste cirkel, adviseert gemeenschappen die zich aanmelden voor plaatsing op de Inventaris Immaterieel Erfgoed, monitort iedere twee jaar de erfgoedzorg van gemeenschappen op de Inventaris, werkt met de Toetsingscommissie aan een

‘update’ van de criteria voor de Inventaris, belegt op 1 juli een Contactdag waarop we over voorgaande informeren, aandacht besteden aan het Europees Jaar van het Cultureel Erfgoed en Nederlandse immaterieel erfgoedgemeenschappen stimuleren in dit jaar Europese samenwerking aan te gaan. De Inspiratiedag (30 september voor de regio Noord en 28 oktober voor de regio Noord), wordt onder meer opgezet in samenwerking met de Provincie Overijssel. Interprovinciale uitwisseling en Europese samenwerking staan centraal op deze dag. Met de afdeling Presenteren van het Openluchtmuseum wordt verdere invulling gegeven aan het AmbachtenLab. In de jaren 2018-2020 zal veel aandacht worden besteed aan bewustwording (parallel aan internationale voordrachten) middels publiciteitscampagnes. I.s.m. met de Vrienden van het Nederlands Openluchtmuseum verschijnt een nieuw magazine.

- Het team Kennisontwikkeling (drie wetenschappelijk medewerkers) werkt een aantal programmalijnen uit en informeert hierover onder meer tijdens een Masterclass voor Nederlandse erfgoedprofessionals op 7 juli. Op 7 en 8 november wordt in samenwerking met tapis plein een Internationale Conferentie belegd over Immaterieel Erfgoed en Musea. Beide teams besteden komende jaren de nodige aandacht aan ‘capacity building’ in het Caribisch deel van het koninkrijk.
- Beide teams werken aan netwerkvorming. Najaar 2017 zal het Kenniscentrum starten met het beleggen van gesprekstafels voor erfgoedprofessionals. Er worden in 2017 met diverse organisaties samenwerkingsverbanden aangegaan, zoals de Crafts Council Nederland (i.h.k.v. het AmbachtenLab) en diverse wetenschapscentra en musea (i.h.k.v. de Kennisagenda).

mei 2017